

GEGEVENS

Geeraert De Rasier
Antwerpen
1580-1581
Monogram IVB-zilver
Hoogte: 12 cm

ZOUTVAT

BEGIJNHOFMUSEUM

Een van de topstukken in de schatkamer van het Begijnhofmuseum is het cilindrische zilveren zoutvat van de Antwerpse zilversmid Geeraert de Rasier, dat dateert uit 1580-1581. Het valt niet alleen op door zijn bijzonder fraaie vorm, maar is ook van een hoge artistieke waarde.

KOSTBAAR ZOUT

Zout was in vroegere tijden lang niet overal beschikbaar en dus een erg kostbaar product. De status van een persoon was af te leiden van de plaats aan tafel ten opzichte van het zout. Dit zoutvat is dus geen banaal gebruiksvoorwerp, maar een echt topstuk van edelsmeedkunst.

Lange tijd was er veel onduidelijkheid over de precieze vervaardiger van dit zilveren kunstwerkje. Na grondig onderzoek is Piet Baudouin, ereconservator van de Provinciale Musea van Antwerpen, ervan overtuigd dat hij het meesterteken juist heeft kunnen aflezen. Hij omschrijft het als "een rozentakje in een uitgesneden schild", de signatuur van zilversmid Geeraert de Rasier (1536-1587).

UNIEK EXEMPLAAR

Het Turnhoutse zoutvatje is tot nu toe het enige bekende 16de-eeuwse zilveren exemplaar uit de Zuidelijke Nederlanden. Zoutvaten komen wel geregeld voor in inventarissen. Ze bestaan in allerlei vormen: eenvoudig vierkant, zeszijdig of cilindrisch, al dan niet met een deksel. Sommige zoutvaten zijn grote pronkstukken, versierd met email en edelstenen.

Naast de cilindrische zoutvaten op een standring, de meeste onversierd en enkele met een gedreven of gegraveerde wand, zijn er ook die op voetjes in de vorm van een dier steunen, zoals het Turnhoutse exemplaar.

Het Turnhoutse meesterwerkje is fraai bewerkt. Op drie gegoten arendjes met gespreide vleugels rust een breed geprofileerde voetring. Dezelfde brede profileringen sluiten aan de bovenzijde van de holle cilinder de omlopende reliëffries af. Te zien is een breed, heuvelachtig landschap, met op de achtergrond een meanderende rivier langs een stad. Tussen enkele bomen op de voorgrond wordt het verhaal van het voorgenomen *Offer van Isaak door Abraham* verbeeld.

De hele voorstelling is ongetwijfeld geïnspireerd door een schilder of tekenaar. Het is niet uitgesloten dat Geeraert de Rasier rechtstreeks gewerkt heeft naar een tekening van Maarten de Vos of een andere ontwerper. Maar een andere, nog onbekende prent kan ook model hebben gestaan.

ERFSTUK VAN BEGIJN

Naar de juiste betekenis van het monogram IVB, gegraveerd boven in de fries, juist onder de profielrand, kan voorlopig slechts worden gegist. Het kan verwijzen naar de *'inventor'* of reële uitvoerder van het reliëf. Maar het kunnen ook de initialen van de eerste eigenaar van het zoutvaatje zijn.

Een open vraag blijft hoe dit voorwerp in het begijnhof van Turnhout is terechtgekomen. De meest plausibele verklaring is dat een begijn het wellicht als erfstuk heeft meegebracht, vermoedelijk in de eerste helft van de 17de eeuw.

Dit Turnhoutse pronkstuk is niet alleen van uitzonderlijk belang als het enige bekende, 16de-eeuwse zilveren zoutvaatje uit de Zuidelijke Nederlanden. Het is tevens het enige in ons land bewaarde werk van één van de belangrijkste Antwerpse zilversmeden uit de tweede helft van de 16de eeuw. Interessant detail: van de zes kinderen van Geeraert De Rasier werden twee zonen eveneens zilversmid. Zo werd de familietraditie in ere gehouden.

Tekst: Guido Theunissen

Foto: Musea Turnhout

INVENTARIS

- B0780: Begijnhofmuseum, Begijnhof 56 - 2300 Turnhout

LITERATUUR

- P. Baudouin, *'Een Antwerps zoutvat 1580-81 van Geeraert de Rasier in het Begijnhofmuseum te Turnhout'*, in: *Taxandria*, Jaarboek van de Koninklijke Geschied- en Oudheidkundige Kring van de Antwerpse Kempen, 1985, Nieuwe Reeks LVII
- G. Theunissen, *'Antwerps zoutvat van Geeraert de Rasier. Uitzonderlijk topstuk in het Begijnhofmuseum'*, in: *Begijnhofkrant* 70, winter 2020, p. 10-11

Musea Turnhout • Druivenstraat 18 • B-2300 Turnhout
Tel: +32 14 44 33 98 • www.turnhout.be/musea

Het object van de maand is een initiatief van Musea Turnhout. De objectfiche van dit of van een ander object kan steeds geraadpleegd worden op onze websites.

TURNHOUT

v.u.: Paul Van Miert, Campus Blairon 200, B-2300 Turnhout

 Vlaanderen
verbeelding werkt

 ERKEND
MUSEUM

 TURNHOUT
BEGIJNHOF
MUSEUM